

AB „LIETUVOS GELEŽINKELIAI“

LR Susisiekimo ministerijai

2015-12-04 Nr. 2-4649

Kopija
Lietuvos projektavimo įmonių asociacijai**DĖL SUSISIEKIMO MINISTERIJOS 2015-11-30 PROTOKOLO NR. 8-162 VYKDYMO**

AB „Lietuvos geležinkeliai“ (toliau – LG) susipažino su Susisiekimo ministerijos parengtu 2015-10-25 įvykusio pasitarimo protokolu ir teikia informaciją apie šio protokolo nutarimosios dalies 1 ir 2 punktų vykdymą.

Dėl projektavimo klaidų sąlygojamų užsakovo finansinių nuostolių draudimo

Susisiekimo ministerijoje įvykusio pasitarimo metu Susisiekimo ministerija pasiūlė LG ir Lietuvos projektavimo įmonių asociacijai (toliau – LPIA) kreiptis į draudikus dėl projektavimo klaidų sąlygojamų užsakovo finansinių nuostolių (papildomų darbų pirkimo ir ES finansavimo praradimo) draudimo galimybės, tame tarpe dėl Susisiekimo ministerijos pasiūlyto kompromisinio varianto, pagal kurį projektuotojai draustųsi projektavimo sutarties vertei, o LG – likusiai rizikai. Draudikų atlyginti užsakovo nuostoliai, viršijantys projektavimo sutarties vertę, būtų išsieškomi iš projektuotojo teismine tvarka.

Visų pirma, primintina, kad šis neva kompromisinis variantas buvo siūlomas iš esmės todėl, kad LPIA atstovai susitikimo metu teigė, jog draudikai nei Lietuvoje, nei užsienyje projektavimo klaidų sąlygojamų finansinių nuostolių nedraudžia. LG paprašius LPIA pasidalinti minėtais draudikų atsakymais, kad galėtų juos pateikti savo draudimo brokeriui UADBB „Aon Baltic“, tokių raštų nebuvo gauta, todėl LG daro prielaidą, kad tokios apklausos LPIA nebuvo atlikusi.

Vykdydama protokolinį nutarimą LG kreipėsi į savo draudimo tarpininką UADBB „Aon Baltic“, kuris informavo, kad, priešingai nei teigė LPIA atstovai, **užsienio draudikai draudžia projektuotojo civilinę atsakomybę užsakovui, kylančią dėl netinkamai atliktų projektavimo darbų, tame tarpe ir dėl projektavimo klaidų kylančių užsakovo finansinių nuostolių atlyginimą**. Atsižvelgdami į tai, prašome įpareigoti LPIA kreiptis į UADBB „Aon Baltic“ (atstovė Jolanta Kvedarienė, tel.: 8 5 252 6106, jolanta.kvedariene@aon.lt) detalesnės informacijos apie šį draudimą, įsivertinti draudikų siūlomas draudimo sąlygas ir informuoti Susisiekimo ministeriją ir LG apie vertinimo rezultatus.

Antra, LG pabrėžia, kad užsakovo (LG) finansinius nuostolius (visų pirma papildomų darbų įsigijimo būtinybę) sąlygoja nekokybiškas projektuotojų darbas. Todėl ydinga, kad šiuos nuostolius kurdamas turtą akcininkui (valstybei) turėtų atlyginti LG iš savo lėšų. Toks susiklosčiusios problemos sprendimo variantas, kai minėtus finansinius nuostolius atlygina LG, ne tik sąlygoja žalą LG, bet ir neskatina projektuotojų kokybiškiau teikti savo paslaugas.

Dėl netesybų mažinimo

Susisiekimo ministerijoje įvykusio pasitarimo metu Susisiekimo ministerija pasiūlė LG pakeisti sutartyse numatytą delspinigių dydį iš 0,1 proc. į 0,05 proc. delspinigių per dieną bei

Akinė bendrovė
„Lietuvos geležinkeliai“
Mindaugo g. 12
LT-03603 VilniusTel. (8 5) 269 2038
(8 5) 269 2820
Faks. (8 5) 269 2128
El.p. lgkanc@litrail.ltDuomenys kaupiami ir saugomi
Juridinių asmenų registre
Įmonės kodas 110053842Forma DB-2
Patvirtinta
LG 2014 m.

ateityje nustatant delspinigių normas atsižvelgti į „sutarties sudarymo dieną galiojančias finansų ministro nustatytas delspinigių normas“. LG vertinimu, toks Susisiekimo ministerijos siūlymas yra nepagrįstas dėl toliau nurodomų priežasčių.

Pirma, bendra delspinigių nustatymo taisyklė, numatyta Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse (toliau – CK) yra tokia, kad šalys sutartyje delspinigius gali savo nuožiūra numatyti kokius nori (taip užtikrinamas sutarties laisvės principas), o šalių nustatytų delspinigių dydžio kontrolę kiekvienu konkrečiu atveju atlieka teismas (CK 6.73 str.). Išimtis yra vartojimo santykiai, kur specialiuose įstatymuose gali būti nustatomos maksimalios delspinigių ribos, pvz., Vartojimo kredito įstatymo 11 str. 8 d. numatyta, kad „*pavėluoto įmokų mokėjimo atvejais vartojimo kredito gavėjui taikomos netesybos negali būti didesnės kaip 0,05 procento pradelstos sumokėti sumos už kiekvieną pradelstą dieną*“. Tačiau šis ribojimas taikomas tik kredito santykiuose, be to, tik sutartiniuose santykiuose su vartotojais.

Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercines sutartis, vėlavimo prevencijos įstatymas numato, kad šiame *įstatyme numatytas delspinigių dydis taikomas tik tais atvejais, jeigu šalys sutartyje nenumato kitaip*. Taigi įstatymų leidėjas šalių sudaromose komercinėse sutartyse maksimalaus leidžiamų nustatyti delspinigių dydžio nenumatė, palikdamas šalims teisę numatyti savo pasirinktą delspinigių dydį, o nustatytų delspinigių kontrolės funkciją pavesdamas teismams.

Kita vertus, CK nustato žemiausią netesybų ribą – **jos neturi būti mažesnės už nuostolius, patirtus dėl prievolės neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo** (CK 6.73 str. 2 d.). Atsižvelgiant į tai, LG teisė numatyti sutartyje 0,1 proc. dydžio delspinigius per dieną neturėtų būti ribojama. Jeigu konkrečiu atveju bus nustatyta, kad delspinigiai yra per dideli, teismas turės teisę juos sumažinti iki reikiamo dydžio (kaip ne kartą minėta, iki šiol teismai LG taikomo delspinigių dydžio bylose nėra sumažinę).

Antra, tai, ar delspinigiai yra pagrįsti ir protingo dydžio, nustatoma vertinant kiekvieną konkrečią situaciją. Teismų praktikoje akcentuojama, kad vertinant delspinigių dydį, turi būti atsižvelgiama į tokius kriterijus¹:

- konkretios faktinės aplinkybės,
- šalių sutartinių santykių pobūdį,
- ar nebuvo susitarimo taikyti išimtinės arba alternatyvias netesybas,
- prievolės vertę,
- prievolės pažeidimo aplinkybės,
- teisingumo, sąžiningumo, protingumo principus,
- šalių interesų pusiausvyrą,
- kreditoriaus patirtų nuostolių dydį
- ir kt.

Kaip minėta, pagal visus šiuos kriterijus vertinimą konkrečiu atveju pagal CK yra įpareigotas atlikti teismas. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad **ne tik nėra pagrindo, bet netgi būtų nepagrįsta LG teisę nustatyti delspinigius apriboti a priori** (t.y. iš anksto). Atkreiptinas dėmesys, kad **tarp teismo nurodomų kriterijų tokio kriterijaus, kaip valdžios institucijų poįstatyminiuose teisės aktuose nustatomų delspinigių dydis, nėra**.

Lietuvos Aukščiausiais teismas (toliau – LAT) yra nurodęs, kad: „<...> *sutartinių netesybų atveju nėra ir negali būti vieno konkretaus dydžio, kuris neabejotinai reikštų, jog netesybos yra aiškiai per didelės, todėl turėtų būti mažinamos, taip pat nėra ir negali būti konkretaus dydžio, kuris reikštų protingas netesybas visiems galimiems atvejams* <...>²“. Atitinkamai laikytinas nepagrįstu siūlymas automatiškai visose LG sudaromose projektavimo ir FIDIC rangos sutartyse numatyti 0,05 proc. delspinigių dydį per dieną.

Trečia, LG nuomone, sprendžiant dėl protingo delspinigių dydžio, nepagrįsta vadovautis Finansų ministerijos parengtais poįstatyminiais teisės aktais, kurie numato delspinigius dėl

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2007. Teismų praktika. 2007, 28.

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007-10-12 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2007; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010-11-02 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-409/2010.

vėlavimo mokėti mokesčius ar baudas, taip pat dėl vėlavimo grąžinti Europos Sąjungos finansinę paramą. Viena vertus, šie poįstatyminiai teisės aktai skirti reguliuoti kitokius santykius nei tiek, kurie susiklosto tarp LG ir jos rangovų (tiekėjų). O tai yra svarbu, kadangi, kaip minėta, vieni iš esminių kriterijų, vertinant delspinigių dydžio pagrįstumą, yra šalių santykių pobūdis ir kreditoriaus patirtų nuostolių dydis. Kita vertus, Finansų ministerijos poįstatyminiuose teisės aktuose nustatytų delspinigių dydžio pagrįstumas kelia abejonių. Pvz., Lietuvos Respublikos finansų ministro įsakymu Nr. 1K-217 2006 m. antram ketvirčiui nustatytas delspinigių dydis už pavėluotas grąžinti Europos Sąjungos finansinės paramos lėšas buvo 0,03 proc. per dieną, tuo tarpu 2006 m. LAT praktikoje buvo pripažįstama, kad net 0,25 proc. delspinigių dydis yra protingas³.

Atkreiptinas dėmesys, kad ir einamųjų metų teismų praktikoje pripažįstama, kad 0,2 proc. delspinigiai nėra per dideli⁴, nors minėtuose Finansų ministerijos poįstatyminiuose teisės aktuose nustatytas toks pat (0,03 proc. per dieną) delspinigių dydis.

Atsižvelgiant į tai, manome, kad siūlymas vadovautis Finansų ministerijos nustatytais delspinigių dydžiais nepagrįstas ir būtų netikslus. Finansų ministerija negali įvertinti galimų LG nuostolių, kuriuos sukeltų netinkamas projektavimo ir FIDIC rangos sutarčių vykdymas, bei šiomis sutartimis reglamentuojamų santykių specifikos ir kitų kriterijų, kurie, kaip minėta, privalo būti vertinami, sprendžiant dėl delspinigių dydžio.

Galiausiai, pagal CK nustatyti tinkamą delspinigių dydį yra teisminės, ne vykdomosios valdžios kompetencija.

Ketvirta, netesybos LG sudaromose sutartyse nustatomos veidrodiniu principu, todėl nėra pagrindo teigti, kad nėra laikomasi Viešųjų pirkimų tarybos direktoriaus rekomendacijų dėl lygiavertės atsakomybės abiem šalims.

Penkta, visose LG sudaromose projektavimo ir FIDIC rangos sutartyse yra numatoma maksimali galima priskaičiuoti delspinigių suma. Tai yra saugiklis, kuris riboja bet kokias piktnaudžiavimo galimybes bei užtikrina šalių interesų pusiausvyrą. Atitinkamai nėra jokio pagrindo mažinti LG sutartyse numatytus delspinigių dydžius.

Generalinis direktorius

Stasys Dailydka

Vitalija Tamavičiūtė, +370 5 269 2073

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje M. J. v. N. Š., bylos Nr. 3K-3-406/2006; 2006 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje M. J. v. N. Š., bylos Nr. 3K-3-582/2006.

⁴ Vilniaus apygardos teismo 2015 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-358-553/2015.